

Тема: Підгрунття осмислення творчого процесу: побутовий простір.

План

1. Первинні засоби опрацювання будови світу.
2. Творіння забобонів та містика.
3. Відбитки творчості та їх сприйняття.

1. Давайте пильно роздивимось значення цих явищ для того, щоб наблизитись до їх пояснення та розуміння. Забобони виступають сукупністю хибних детерміністських уявлень про події в майбутньому, яка виникає за наслідками побутових спостережень за практикою існування і багаторазово підкріплюється при первинному засвоєнні епістемі побуту в суспільному середовищі. Максимального коротко і чітко поняття «забобон» визначає Ю. Бохеньский. Він стверджує, що забобон – це точка зору, яка суперечить домінуючому світогляду [3]. Відтак, забобон (те, чого не можна роботи) може зустрічатись не тільки в практиці народного побуту, а й у всіх сферах суспільного життя, які мають локалізовану картину світогляду.

Марновірство є більш розвинутою формою ірраціональної проекції майбутнього, яка полягає у несвідомій підміні суб'єктності в перспективних суспільних відносинах та виходить з побутових спостережень за взаємодією у соціальній групі. Відтак, забобони орієнтуються на об'єкт, а марновірства на суб'єкт у хибно обґрунтованій перспективі життя.

Аналізуючи експерименти щодо маніпулювання марновірством, Д. Майерс наполягає на активного їх використанні у проектуванні сучасної соціальної практики залучення людини в перспективні колективні відносини. Він пише: «Між просвітництвом та втягуванням, між інформацією та пропагандою, марновірством та примусом проходить тонка пунктирна лінія» [12, с. 259]. Зауважимо, що перехід зазначеної лінії визначається за допомогою встановлення рівня суб'єктності учасника перспективних суспільних відносин, а також характеру його взаємодії у соціумі.

Людей, які вірять у забобони доволі часто представляють слабовольними та з невпевненістю у собі, але складність стосунків з соціальним часом може скриватись як у середині людини, так і назовні. А. Маслюк підтримує думку, що у прихильників забобонів: «...неадекватна занижена самооцінка, яка призводить до стійкої невпевненості в собі» [8, с. 273]. Разом з цим, використання забобонів можна пояснити подвійною маргінальністю, коли людина на межі зусиль та можливостей постійно знаходиться в агресивних умовах існування з антагоністичною можливістю отримання профіциту. До таких людей можна віднести спортсменів, військових, лікарів, поліцейських та рятувальників.

Таким чином, забобони та марновірства виступають основою світогляду людей як творять цей світ, рятують його та підтримують буття у ньому. Вони вступають підтримкою для людей, які постійно знаходяться на межі буття та небуття.

2. Аналіз забобонів як початкових уявлень про осмислення та обробку прийдешніх змін дає змогу зрозуміти джерело появи візюнера. Іntenція на суб'єкта проєкції майбутнього включає в себе факт його опредмечення в теперішньому. З першою появою подібних проєкцій цю роль виконував тотем. На думку З. Фрейда: «Тотем вважається прабатьком всієї родини, крім того, янголом-охоронцем та помічником, який передрікає майбутнє та впізнає і милує своїх дітей, навіть якщо він, як правило, небезпечний для інших» [11, с. 13]. Тотем був суб'єктивно корисним для суб'єкта перспективних суспільних відносин на відстані досяжного існування, що триває і має тривати в майбутньому. Втрата релігійної символіки родинних зв'язків в суспільстві не заперечує необхідність опередмечення провідного суб'єкта перспективних відносин. Відтак, візюнер підмінює собою тотем, але на загальносуспільному рівні.

Якщо тотем-візіонер відсутній в організації перспективної активності людини, то забобони набувають форму упередження, яке виступає побутовою відповіддю на невідоме майбутнє. Проекція прийдешнього народжене з упередження має надзвичайну стійкість, але віддзеркалює виключно суб'єктивне бачення, відірване від реальності. Власне упередження і виступає тим розламом, який руйнує суб'єкт-суб'єктний «ланцюг часів». Упередження задають обмеження щодо можливого і неможливого для автора. Зазначений поведінковий шаблон визначає обсяг комфортних і зрозумілих умов існування в прийдешньому. Поряд з цим, визнання подібних конструкцій помилковими дає проектувальникам майбутнього більший простір для опрацювання перспективного співіснування.

Забобони сформовані на чуттєвому сприйнятті світу та містять у собі багато суперечливих протилежностей, заснованих на контрасті світосприйняття. Свого часу у Норфолку у Вікторіанській Англії була традиція запрошувати на весілля сажотруса. При цьому, наречена обов'язково мала його поцілувати. Вважалось, що злякавшись бруду вона назавжди стане надзвичайно охайною [6, с. 36]. Емоційний дисонанс здавна мав спонукальну силу, яка впливала на зворотну організацію майбутнього у всіх проявах буденного життя.

Емоції від сприйняття існування мають різну ступінь раціональності та обсяг прихованих значень, які вкладаються у забобони про майбутнє. Зазначений національний забобон містить наступну контрастну проекцію: зустріч з людиною зі складним майбутнім давала змогу оцінити власне життя, статус та затишок родинного співіснування, а також трішечки поділитись святом з цією особою. Крім того, цей забобон з поцілунком є провокацією майбутньої гендерної нерівності дружини через публічне посоромлення.

Містика світосприйняття у емоційному підкріпленні нез'ясовності майбутнього, яка зумовлена небезпекою та ненадійністю умов існування. Досвід небезпеки при зіткненні з оточуючим середовищем формулює ірраціональний базис, який стає суперечливою основою для перспективної

організації існування на повторювальній основі. Від містики світосприйняття не застрахована будь-яка людина. Вона виникає та розвивається на контрасті сприйняття життєвого простору та викликає повторення успішної соціальної практики зіткнень з відчуттям щодо фактичного приходу небуття.

Репетативність активно використовується як для розповсюдження забобонів, так і для впровадження більш розвинутих проєкцій існування. Імовірно практика повторювання бачення майбутнього виникла як протидія емоціям від непізнаваного прийдешнього буття. Ж. Бодрійяр наполягає на згубності практики повторів, яка містить в собі беззмістовність і безкінечність симуляцій буття. Вони подаються «...як гіперреальні події, які вже не мають конкретного змісту та власною цілі та тільки безкінечно віддзеркалюються одна в одній» [2, с. 92]. Відтак, репетативність може мати кількісний і якісний вектор розвитку, що діаметрально протилежно впливає на зміст майбутнього соціального простору.

Джерелом практики репетативного проєктування є фольклор. Л. Невська наполягає: «Повтор як прийом організації фольклорного тексту діє на всіх рівнях: звукове наслідування, граматичні вирази, повтори окремих лексем або ланцюга синонімів, аж до повторення розлогих текстових фрагментів» [9, с. 61]. Повтор у тексті перетворюється на повтор змісту та виступає складовою запам'ятовування узагальненої проєкції коректного існування. Репетативне проєктування використовується при створенні народних традицій, розробці моделей повсякденної поведінки навички створення соціальних благ.

Створення картини життя абсорбує в себе ряд початкових детермінант опрацювання майбутнього. Репетативність в існуванні та його тривалість є їх основою. Продовження існування є об'єктом забобонів про перспективу життя, які щільно увійшли у формування проєкцій майбутнього. Є. Коуті та Н. Ханса описують історичні англійські забобони для вагітних жінок: «У збірки валлійського фольклору Марі Тревельян можна зустріти такі «передбачення»: Якщо жінка занурить пальці в брудну воду, шкіра на руках дитину загрубе.

Якщо обв'яже мотузку навколо талії, дитя чекає нещастя. Якщо після прання перевертати корито, дитина виросте охайною» [6, с. 51]. Зазначимо, що в процесі розвитку світосприйняття інтенція на результат йде не від суб'єкта, а на суб'єкта перспективних змін. Фактично диво народження людини привносить повторення ірраціональних проєкції майбутнього, які ефективно спрацювали задля появи нового життя.

Незалежно від сфери професійної діяльності і світогляду, хвилюючим питанням є кількість і якість подальшого існування. Забобони пов'язані з потребою максимального продовження життя поступово стають часткою змісту практично кожної проєкції майбутнього. Ю. Бохенський наполягає, що найбільш складними у соціальній сфері є забобони пов'язані з: «...розповідями про «безсмертну душу народу», про «безсмертних пророків», «цінності» і т. д...бо світ – це величезне кладовище померлих народів. З великим трудом ми знаходимо на ньому сліди минулих культур та народів, намагаючись хоча б приблизно зрозуміти, що вони собою представляли» [3, с. 29-30]. Забобони про колективне духовне безсмертя є узагальненим фундаментом для соціальних сподівань, які підкріплюються ідеєю перспективи благого життя для кожного члена суспільного утворення.

Особистісне майбутнє розвивається через фракталізацію простору перспективного співіснування, що починається при впровадженні конструкцій, зазначених вище. О. Косілова звертає увагу на наступне: «...горизонт потенційності формується сумісною увагою, сумісним конституванням сенсу» [4, с. 90]. Саме так забобони щодо майбутнього доволі часто мають універсальний характер, що пов'язано зі спрямованістю на пошук допомоги у невідомій перспективі. У подальшому зміст подібних забобонів фракталізується з урахуванням місцевого досвіду та звичаїв.

Перейдемо до песимістичних забобонів. Їх містичний шлейф пов'язаний з недосконалістю пізнання та тлумачення течії життя, що наклало відбиток на «павутиння» обґрунтування соціального сподівання. А. Коржумбаєва та

Г. Бекахметов описують таку специфіку національного забобону: «Собака вис – до покійника. Ця прикмета не дуже відома сьогодні, але у 1930 роках таке повір'я було широко розповсюджено у казахських аулах. В період масової загибелі людей від голоду у аулах бродило багато безхатніх собак, які часто вили. Наші прадіди та прабабусі вірили, що собаки могли бачити злого духа – передвісника смерті. І коли собаки підіймали страшний вій, це приймалось за знак того, що скоро в аулі очікується смерть» [5, с. 165]. Дослідники критикують подібне передбачення майбутнього, визначаючи ірраціональність сформованого причинно-наслідкового зв'язку. В часи голодомору 1930 року не тільки люди, а й собаки страждали від голоду. Одним з проявів голоду у собак був вій. Побудова хибних причинно-наслідкових зв'язків, не прив'язаних до об'єктивної реальності, впливає і на відображення сподівання в соціальному просторі (соціальні невдоволення та кризи). Містика забобонів передається у містику сподівань, коли кінцева мета або учасники перспективних відносин розглядаються ізольовано, не об'єктивно і з викривленою суб'єктивністю.

Забобони доповнюються та пояснюються за допомогою табу. К. Леві-Стросс розкриває зміст харчових табу, які впливають на майбутню поведінку людини. Він пише: «Розглянемо зараз випадок з худобою, соціальна позиція якої метонімічна, але відрізняється від позиції собак в тому відношенні, що з худобою більш відкрито поводяться як з об'єктом, а собаки – суб'єкт» [7, с. 402]. Відповідно, забобони та табу доповнюють один одного при поясненні побутового майбутнього. Крім того, статус суб'єкта розкриває більш перспективну роль у загальній картині майбутнього існування, що інколи може наділятися і надприродною силою.

Потрібно зазначити, що статус суб'єкта проєкції майбутнього може бути складовою маніпуляції на основі формулювання сучасного забобону. Такі ірраціональні проєкції майбутнього можуть впливати на перспективну соціальну діяльність не тільки на побутовому, але й на науковому рівні. Ю. Бохенський розкриває згубність інтенції на авторитет. Він пише: «Омана

стосується віри в абсолютні авторитети, тобто в те, що існують люди, авторитеті у всіх областях. Безумовно де, це невірно – людина може бути авторитетною в якійсь одній області, навіть у декількох областях, але вже ніяк не у всьому на світі» [3, с.16]. Марновірство про авторитет народилось з проєкційного імпринтингу, який став основою і корисних, і марних знань про майбутнє. Проте складність використання авторитета при формулюванні сподівання обмежується не тільки його фаховістю, але і актуальністю знань, необхідних для ефективного існування в перспективі.

Створюючи власне життя людина орієнтується на авторитетів-провідників, які мають гарантувати відсутність несподіваних наслідків у майбутньому, але на практиці доволі часто виходить навпаки. Авторитет відчужує з процесу прийняття рішень комплексне осмислення соціального розвитку, так як нібито відповідає за нього та володіє ним краще за інших.

Крім того, авторитет наявний у творчому процесі в образі візіонера-поводиря, який не є таким насправді. Як приклад, одкровенням Ш. Талейрана: «Цілі народи відчували б неймовірний жах, якби дізналися, які дріб'язкові люди панують над ними». Відповідно, проблема суб'єктності автора свого життя походить з пануючих забобонів, які впливають на затьмарення розуміння перспективного соціального простору.

Інколи вплив викривленої суб'єктності у науковій творчості набуває катастрофічних масштабів. Ю. Бохенський виділяє астрологію як впливовий забобон. На його думку: «Астрологія є одним з найбільш розповсюджених забобонів...У Парижі існує Вища астрологічна школа, яка видає реферати, трактати та підручники, а також присвоює «вчені» звання» [3, с. 26-27]. Суб'єктність сподівання інкарнується не в живих істотах, а в планетам та їх русі, що є частковою секуляризацією у осмисленні проєкцій майбутнього. Небесний простір залишається домінантою, але замість еманції майбутнього життя від єдиного джерела відбувається акцентування уваги на планетарні закономірності. Таким чином, міграція суб'єктності при створенні власного

уявлення про світ пов'язана з подразником індивідуального та колективного соціального простору.

3. При аналізі творчості вагоме значення має стереотип як комунікативна форма ірраціонального сприйняття майбутнього. На думку А. Маслюк: «Стереотип є соціальною установкою зі збіднілим змістом когнітивного компоненту. В ситуаціях, де необхідне творче мислення, стереотип гальмує взаємодію людини з дійсністю» [8, с. 275]. Практично у кожному випадку хибного відображення прийдешньої реальності бачимо складності у процесі пізнання простору існування, яка підмінюється зручними та аподиктичними проекціями, що стимулюють фрагментацію соціального простору.

Стереотип є словом грецького походження, яке буквально означає об'ємний відбиток. Він є відбитком та візуалізацією для облаштування теперішнього життя людини в суспільстві. О. Торасов наполягає на тому, що візуальні стереотипи, які розвинулись з наявних відбитків реальності мають специфічний характер: «Вони спрямовані на захоплення оточуючого культурного простору, на виявлення, відрив та привласнення в ньому деякого свого «місця», яке у постмодерні і називається симулякром, тобто стереотипом, образом відсутньої реальності» [10, с. 82]. Інша реальність виступає еманациєю перспективної активності для суб'єкта сподівання у боротьбі за виживання у соціальному просторі. Відірвана реальність стає конструктивною складовою об'єктивної реальності. Подібна містифікація є шаблоном для імітації його реалізації в межах спільної картини майбутнього. Містична реалізації власного бачення світу виглядає створенням симулякру, де проекція бажаного відривається від об'єктивної реальності та створюється ілюзія можливості наближення перспективи, яка повертається апробованою часткою загальної картини майбутнього.

Ж. Бодрійяр наводить влучний приклад перспективного симулякру: «Диснейленд – гарна модель всіх переплєтених між собою порядків

симулярків. Це перш за все гра ілюзій та фантазій: Пірат, Мережеві території, Світ майбутнього і т. д. Цей уявний світ, як вважають, причина успіху закладу. Але що притягує натовпи відвідувачів набагато більше, так це соціальний мікрокосм, релігійна насолода мініатюрною реальною Америкою зі всіма її здобутками та недоліками» [2, с. 20]. Разом з цим, цей симуляція бажаного є не тільки місцем для релаксації від реального світу, але й засобом для моделювання поведінки через використання гіперреальних образів та гіперболізованих стилів життя.

Задля визначення конструктивної основи сценарію існування необхідно виокремити найменування для перспективного темпорального відбитку реальності, який можна створити задля його «соціалізації». З урахуванням того, що майбутнє грецькою звучить як меллон, то за аналогією зі стереотипом виходить *меллонтип* (відбиток майбутнього). Він є схоплення бажаної перспективи існування, яка виходить з попередньої архетипічної та стереотипної історії суспільного існування.

Меллонтип виступає проєкційним якорем колективної поведінки, який розвивається на основі наявних відбитків реальності з минулого до сьогодення у майбутнє. Прикладом деструктивного використання меллонтипу є провокування міжетнічної ворожнечі на суспільно-державному рівні, маніпулювання економічною панікою на основі суспільно-історичних травм та забобонів, а також підтримка антитерористичної істерії як віддзеркалення імовірності нової зустрічі з раптовою колективною загибеллю. Поряд з цим, конструктивні напрацювання у проєктуванні меллонтипу допомагаю у створенні такої важливої регуляторної конструкції, як сталий суспільний розвиток.

На відміну від симулякру, меллонтип є реальним віддзеркаленням перспективи, яке задається для реалізації в соціальному просторі та нерозривно пов'язане з ним. Меллонтип як продовження темпоральної лінійки відбитків реальності є також і відображенням структури соціального сподівання. Ця

синтетична проекція майбутнього виступає інструментом для формування різнорідних соціальних сподівань. Містика у сприйнятті майбутнього не зникає повністю за рахунок емоційної складності співіснування меллон-проекцій. Разом з цим є значна відмінність. Симулякр розвивається віддзеркаленнями, а меллонтит на основі детермінізму та фракталізації, що дозволяє йому конструктивно вплітатись у реальність буття.

Використовуючи метод синтезу, поєднаємо такі темпоральні відбитки реальності, як архетип, стереотип та меллонтит, що становлять узагальнену картину розуміння соціального часу. Кожен з цих відбитків поєднується у соціальний хронотип, який характеризує унікальне відображення реальності у житті суспільства. Він є не тільки типовим відображенням активності колективного суб'єкта майбутнього соціального простору, а й його змістовним наповненням, яке залежить від закладеного апостеріорного фундаменту практики життєдіяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонов Д.И., Борисов В.Е. О вере и суевериях: как построен сборник/ Д.И. Антонов, В.Е. Борисов //О вере и суевериях: сборник статей в честь Е.Б. Смилянкой/ ф-т истории НИУ ВШЭ; сост. В.Е. Борисов; отв. ред. Д.И. Антонов. – Москва: Индрик, 2014. – С. 9-13.
2. Бодрийяр Ж. Симуляры и симуляции/Ж. Бодрийяр. – Москва: Издательский дом «ПОСТУМ», 2015. – 240 с.
3. Бохеньский Ю. Сто суеверий: Краткий философский словарь предрассудков: Пер. с польск./ Ю. Бохеньский. – Москва: Издательская группа «Прогресс» - «VIA», 1993. – 187 с.
4. Косилова Е.В. Феноменологический анализ роли Другие в формировании горизонта потенциальности// Вопросы философии. – 2016. - № 1 – С. 82-91.

5. Коржумбаева А., Бекахметов Г. Основы критического мышления/ А. Коржумбаева, Г. Бекахметов. – Астана: «Общенациональное движение «Казахстан-2050», 2014. – 208 с.

6. Коути Е., Харса Н. Суеверия Викторианской Англии/ Е. Коути, Н. Харса. – Москва: Центрполиграф, 2011. – 480 с.

7. Леви-Стросс К. Тотемизм сегодня. Неприрученная мысль/ Пер. с фр. А.Б. Островского. – Москва: Академический Проект, 2008. – 520 с.

8. Маслюк А.М. Вплив забобонів на психологію українців/ А.М. Маслюк // Вісник Національного університету оборони України. Збірник наукових праць. – Київ : НУОУ, 2014. – Вип. 3 (40). – С. 273-279.

9. Невская Л.Г. Механизм стереотипизации в фольклоре/ Л.Г. Невская// Речевые и ментальные стереотипы в синхронии и диахронии: материалы к коллективному исследованию. – Москва: ИСлРАН, 1999. – С. 61-62.

10. Тарасов О.Ю. Рамка и визуальный стереотип/ О.Ю. Тарасов // Речевые и ментальные стереотипы в синхронии и диахронии: материалы к коллективному исследованию. – Москва: ИСлРАН, 1999. – С. 82-87.

11. Фрейд З. Тотем и табу/ Пер с нем. М.В. Вульфа. – Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2005. – 256 с.

12. Myers D. G. Psychology Ninth edition - Holland, Michigan: Hope College, 2012- 910 p.